

**Garassyz Türkmenistanyň hemişelik Bitaraplygynyň 29 ýyllygy we
Türkmenistanda daşary ýurt dillerini okatmagy kämilleşdirmegiň
Konsepsiýasynyň netijeleri mynasybetli geçirilýän «Daşary ýurt dillerini
öwretmegiň innowasion usullary we tehnologiýalary» atly
Halkara ylmy-amaly maslahat hakynda
DÜZGÜNNAMA**

2024-nji ýylyň 5-6-njy dekabry

Türkmenistanyň Prezidenti Serdar Berdimuhamedowyň lingwal pedagogika bilen baglanyşykly usuly üpjünçilik, döwlet standartlaryny, degişli okuw meýilnamalaryny, maksatnamalaryny kämilleşdirmek babatda dünýä tejribesini özleşdirmek barada öňde goýan wezipelerini netijeli amala aşyrmagyň çäklerinde Türkmenistanyň Prezidentiniň 2017-nji ýylyň 22-nji dekabryndaky Karary bilen tassyklan «Türkmenistanda daşary ýurt dillerini okatmagy kämilleşdirmegiň Konsepsiýasynyň» durmuşa geçirilişine hemmetaraplaýyn baha bermegi işläp düzmek, şeýle hem Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwründe ylym-bilim ulgamyna innowasion tehnologiýalary hem-de dil syýasatynyň çäklerinde amala aşyrylýan giň gerimli özgertmeleri ýokary hilli we giňden sazlaşykly ornaşdyrmak boýunça işleri seljermek maksady bilen Türkmenistanyň Bilim ministrligi bilen bilelikde Döwletmämmet Azady adyndaky Türkmen milli dünýä dilleri institutynyň binýadynda Garassyz Türkmenistanyň hemişelik Bitaraplygynyň 29 ýyllygy, «Türkmenistanda daşary ýurt dillerini okatmagy kämilleşdirmegiň Konsepsiýasynyň» netijeleri mynasybetli «Daşary ýurt dillerini öwretmegiň innowasion usullary we tehnologiýalary» atly Halkara ylmy-amaly maslahat geçirilýär.

«Daşary ýurt dillerini öwretmegiň innowasion usullary we tehnologiýalary» atly Halkara ylmy-amaly maslahat (mundan beýläk – Maslahat) dil bilimi we pedagogika boýunça görnükli alymlary, pedagogy hem-de ylmy işgärleri birleşdirýän möhüm wakadyr. Maslahatyň barşynda dil endiklerini düýpli we netijeli özleşdirmek üçin täze gözýetimleri açýan daşary ýurt dillerini okatmakyň öňdebaryjy çemeleşmeleri hem-de täze tehnologiýalary ara alyp maslahatlaşmak meýilleşdirilýär. Maslahata gatnaşyjylar üçin daşary ýurt dillerini okatmak boýunça öz tejribelerini paýlaşmaga, öz ylmy gözlegleriniň we işläp taýýarlamaalarynyň netijeleri bilen tanyşdyrmaga, şeýle hem bu ugurda döwrebap meýilleri we möhüm meseleleri ara alyp maslahatlaşmaga amatly mümkinçilikler dörediler. Halkara maslahatyň çäklerinde umumy mejlis, meseleler boýunça bölümçeler we ussatlyk sapaklary geçiriler, olara gatnaşyjylar daşary ýurt dillerini okatmagyň usulyýetindäki iň täze işläp taýýarlamaalar we bu ugurda öňdebaryjy halkara tejribesi bilen ýakyndan tanyşmaga mümkinçilik alarlar.

Maslahat Türkmenistanyň we beýleki ýurtlaryň daşary ýurt dilleri boýunça hünärmenleriniň arasynda hünär gatnaşyklaryny berkitmäge, olaryň özara tejribe alyşmalaryny ösdürmäge ýardam etmek bilen täze halkara gatnaşyklaryny ýola goýmak hem-de döp bolup gelýän hyzmatdaşlygy mundan beýläk-de berkitmek üçin öndümlü çäre bolar. Ol diňe okatmagyň innowasion usullarynyň wajyplygyny

tekrarlamak bilen çäklenmän, mundan beýläk-de ylmy barlaglary dowam etdirmäge we pedagogik üstünlikleri gazanmaga ruhlandyrar. Maslahata gatnaşmak dil öwrenmegiň ähli pedagoglar we okaýanlar üçin has elýeterli, netijeli hem-de gyzykly bolmagyny üpjün etjek geljegi döretmäge ýene-de bir aýgytly ädim bolar.

1. Umumy düzgünler

1.1. Şu Düzgünnama «Daşary ýurt dillerini öwretmegiň innowasion usullary we tehnologiýalary» atly Halkara ylmy-amaly maslahatyň maksadyny, wezipelerini, geçirilişiniň tertibini kesgitleýär.

1.2. Maslahatyň guramaçylary – Türkmenistanyň Bilim ministrligi, Döwletmämmet Azady adyndaky Türkmen milli dünýä dilleri instituty.

1.3. Maslahatyň iş dilleri – türkmen, iňlis we rus dilleri.

2. Maslahatyň maksady we wezipeleri

2.1. Maslahatyň maksady bilimiň ähli basgançaklarynda dil öwretmek boýunça maksatnamalary amala aşyrmak bilen utgaşykly derwaýys meseleleriň nazary we amaly derňewleriniň öňdebaryjy dünýä tejribesini umumylaşdyrmakdan, Türkmenistanda durmuşa geçirilýän dil syýasatynyň üstünlikli amala aşyrylyşyny giňden açyp görkezmekden, şeýle hem Türkmenistanda daşary ýurt dillerini okatmagy kämilleşdirmegiň Konsepsiýasynyň ýerine ýetirilişiniň netijelerini jemlemekden ybaratdyr.

2.2. Maslahatyň esasy wezipeleri:

– daşary ýurt dilleri boýunça degişli döwlet bilim maksatnamalaryny amala aşyrmakda dil syýasatynyň meselelerini derňemegiň esasy we geljekki ugurlaryny ara alyp maslahatlaşmak;

– ähli bilim basgançaklarynda daşary ýurt dillerini okatmagyň çemeleşmelerini kämilleşdirmek boýunça pikir we tejribe alyşmak, şeýle hem dilleri öwretmekde innowasion tehnologiýalary ulanmagyň has netijeli tejribelerini ýüze çykarmak;

– milli bilim ulgamynda daşary ýurt dilleri öwredilende öňdebaryjy usulyýetleri we döwrebap sanly tehnologiýalary mundan beýläk-de işjeň ulanmagyň meselelerini ara alyp maslahatlaşmak hem-de geljekki ugurlaryny kesgitlemek;

– Berkarar döwletiň täze eýýamynyň Galkynyşy döwründe ylmy-barlag işleriniň, milli pedagogikanyň gazananlaryny we türkmen halkynyň halypaçylyk däplerini dünýä ýaýmak;

– Türkmenistanyň ylmy jemgyýetçiliginiň daşary ýurt ylym-bilim merkezleriniň professor-mugallymlar düzümi we hünärmenleri bilen halkara hyzmatdaşlygyny berkitmäge hem-de giňeltmäge ýardam etmek;

– türkmen halkynyň Milli Lideri Gahryman Arkadagymyz Gurbanguly Berdimuhamedowyň we Türkmenistanyň Hormatly Prezidenti Serdar Berdimuhamedowyň bilim maksatnamalaryny netijeli kämilleşdirmek, olary Türkmenistanda dil öwretmegiň tehnologik özgertmeleriniň häzirki döwrüniň talaplaryna laýyk gelýän täze mazmun bilen baýlaşdyrmak babatdaky giň gerimli başlangyçlaryna gyzyklanmalary artdyrmak.

3. Maslahatyň işiniň ugurlary

3.1. Maslahatyň çäklerinde umumy mejlisde we bölümçelerde lingwistika we lingwodidaktika boýunça çykyşlary guramak, tegelek stoluň başyndaky söhbetdeşlikleri, çekişmeleri, Türkmenistanyň ýaş hünärmenleri we talyplary üçin daşary ýurtly gatnaşyjylaryň ussatlyk sapaklaryny geçirmek meýilleşdirilýär.

3.2. Maslahatyň barşynda ýerli we daşary ýurtly alymlaryň, hünärmenleriň aşakdaky meseleler boýunça çykyşlary diňlener:

– Türkmenistanda daşary ýurt dillerini okatmagy kämilleşdirmekde ýetilen sepgitler;

– dilleri okatmagyň lingwodidaktik esaslary;

– dilleri öwretmegiň döwrebap usullary we tehnologiýalary;

– daşary ýurt dillerini okatmak ulgamynda halkara hyzmatdaşlyk;

– Türkmenistanda umumybilim maksatnamalary boýunça okatmagyň usulyýetini kämilleşdirmegiň 2028-nji ýyla çenli Konsepsiýasynyň çäklerinde dilleri okatmagyň usulyýetiniň wezipeleri.

4. Maslahata gatnaşyjylar we onuň işiniň tertibi

4.1. Maslahata ýokary we orta hünär okuw mekdepleriniň professor-mugallymlary, umumybilim berýän orta mekdepleriň mugallymlary, ylmy-barlag edaralarynyň ylmy işgärleri, aspirantlar, doktorantlar, pudak bilermenleri, dil bilimi, daşary ýurt dillerini okatmagyň usulyýeti, maglumat tehnologiýalary boýunça hünärmenler gatnaşyp biler. Daşary ýurtlaryň ylmy-barlag merkezlerinden we ýokary okuw mekdeplerinden takmynan 8-15 töweregi ýokary hünär derejeli bilermenleriň we alymlaryň gatnaşmagyna garaşylýar. Guramaçylyk topary Maslahata oflaýn ýa-da onlaýn görnüşde gatnaşmak üçin daşary ýurtly gatnaşyjylara elektron poçta arkaly çakylyk hatyny ýollar.

4.2. Maslahat Garaşsyz Türkmenistanyň hemişelik Bitaraplygynyň 29 ýyllygynyň önüsyraşynda we Türkmenistanda daşary ýurt dillerini okatmagy kämilleşdirmegiň Konsepsiýasynyň üstünlikli amala aşyrylmagynyň çäklerinde 2024-nji ýylyň 5-6-njy dekabrynda garyşyk görnüşde geçiriler.

4.3. Maslahatyň işine gatnaşmak üçin 2024-nji ýylyň 1-nji noýabryna çenli 1-nji Goşundyda bellenen görnüşdäki gatnaşyjynyň sargydy (mundan beýläk – Sargyt) doldurmaly we ylym.datmddi@gmail.com elektron poçta boýunça guramaçylyk toparyna ibermeli. Hatyň temasy: «TMDDI Maslahat. Familiýa A.Aa. Sargyt». Çatylýan faýlyň ady: «Sargyt_Familiýa.docx». Maslahata gatnaşmak üçin sargydy institutyň resmi saýty <https://www.datmddi.edu.tm/> arkaly onuň degişli «Maslahat» bölümünde hem berip bolar.

4.4. Sargydyň berilmegi Maslahata gatnaşmak üçin şahsy maglumatlary işlemek üçin razylygy aňladýar.

4.5. Maslahatyň ýygynynda çykyşyň gysgaça beýanyny neşir etmek üçin 1-nji Goşundyda bellenen görnüşdäki sargydyň sowalnamasyny doldurmaly. Ýygynyda neşir etmek üçin çykyşyň gysgaça beýany şu Düzgünnamanyň 6-njy bölümüniň talaplaryna laýyklykda 2-nji goşundydaky nusga boýunça taýýarlanylmalý. Sargydyň sowalnamasy ýerleşdirilen faýl we çykyşyň gysgaça

beýany ýerleşdirilen faýl 2024-nji ýylyň 1-nji noýabryndan gijä goýman ylym.datmddi@gmail.com elektron poçta boýunça guramaçylyk toparyna iberilmeli. Hatyň temasy: «TMDDI Maslahat. Familiýa A.Aa. Gysgaça beýan». Çatylýan faýlyň ady: «Gysgaça beýan_Familiýa.docx».

4.6. Maslahatyň gatnaşyjylarynyň çykyşlary üçin aşakdaky wagt tertibi bellenýär: umumy mejlisdäki çykyş – 15 minut, bölümçeleriň mejlisindäki çykyş – 7 minuda çenli.

4.7. Bölümçelere gatnaşyjylaryň çykyşlary slaýdlarynyň sany çäklendirilmezden PPTX ýa-da PDF görnüşindäki multimediyä prezentasiýalary bilen utgaşdyrylyp bilner, ýöne çykyşlaryň wagt tertibine laýyklykda bolmaly. Multimediyä prezentasiýasy institutyň saýtynyň degişli bölümünde berlen nusga laýyklykda bir röwüşde bolmaly.

4.8. Maslahatyň netijeleri boýunça RINS-de (Ylmy salgylanmanyň Russiýanyň indeksi) hasaba alynýan (ISBN bermek bilen) we (E-library) «Ylmy elektron kitaphananyň» saýtynda, Döwletmämmet Azady adyndaky Türkmen milli dünýä dilleri institutynyň saýtynda ýerleşdirilýän, şeýle hem Maslahata gatnaşyjylaryň ählisine iberilýän çykyşlaryň gysgaça beýanynyň ýygyndysyny neşir etmek meýilleşdirilýär.

4.9. Maslahat tamamlanandan soňra iki hepdäniň dowamynda ähli gatnaşyjylara Sargytda görkezen elektron poçtalary arkaly maslahata gatnaşandygy baradaky sertifikat iberiler.

5. Maslahatyň maliýeleşdirilişi

5.1. Maslahaty guramak we geçirmek Döwletmämmet Azady adyndaky Türkmen milli dünýä dilleri institutynyň hojalyk hasaplaşygynda işleýän «Dil» diller merkezi tarapyndan maliýeleşdirilýär.

5.2. Maslahata daşary ýurtly gatnaşyjylaryň Türkmenistanyň çäginde Maslahatyň işi bilen bagly harajatlaryň (ýaşamak, ulag, iýmit, medeni çäreler) tölegi guramaçylaryň hasabyna amala aşyrylýar.

6. Garaşylýan netijeler

6.1. Milli bilim ulgamyna synag edilen usullary we çemeleşmeleri ornaşdyrmaga mümkinçilik berýän daşary ýurt dillerini öwretmek boýunça öňdebaryjy tejribeler we has oňat usulyýet toplumlary ara alnyp maslahatlaşylar hem-de seljeriler, öňdebaryjy tejribe umumylaşdyrylar.

6.2. Täze usulyýetleri ornaşdyrmagyň yzygiderliligi işlenip düzüler: bilim işleriniň netijeliligini ýokarlandyryjak daşary ýurt dillerini okatmagyň innowasion usulyýetleri we tehnologiýalary dörediler hem-de synagdan geçiriler.

6.3. Pedagoglaryň hünär derejesi ýokarlandyrylar: Maslahata gatnaşyjylar öňdebaryjy pedagogik tejribeleri we çemeleşmeleri özleşdirmek arkaly hünär ukypalaryny ýokarlandyryp bilerler.

6.4. Halkara ylmy gatnaşyklar berkidiler: tejribe alyşmaga we bilelikde ylmy işleri alyp barmaga ýardam etjek dürli ýurtlaryň alymlarynyň,

hünärmenleriniň, pedagoglarynyň arasyndaky hyzmatdaşlyk ýola goýlar we berkidiler.

6.5. Ylmy işler neşir ediler: Maslahatda beýan edilen ylmy barlaglaryň we täzeçil çemeleşmeleriň netijeleri ylmy neşirlerde çap ediler, bu bolsa olaryň giň ylym-bilim giňişligindäki elýeterlilikini üpjün eder.

6.6. Bilim gurlary dörediler: daşary ýurt dillerini okatmak işini kämilleşdirmäge ýardam etjek täze okuw materiallary we gurlary dörediler hem-de ýaýradylar.

6.7. Sanly gurallar ösdüriler: dilleri öwrenmek işini ýeňilleşdirýän hem-de ony has işjeň we elýeterli edýän döwrebap sanly gurallarydyr meýdançalar ornaşdyrylar.

6.8. Ylmy barlaglar höweslendiriler: täze ylmy gözlegleri we synaglary geçirmäge höweslendirýän dil bilimi we pedagogika boýunça ylmy barlaglaryň wajyplygyna hünärmenleriň ünsi çekiler.

6.9. Uzak aralykdan okatmagyň usulyýeti gowulandyrylar: okuw işlerini okaýanlaryň dürli toparlary üçin has çeyje we elýeterli edýän daşary ýurt dillerini uzak aralykdan okatmagyň usulyýetleri ornaşdyrylar hem-de kämilleşdiriler.

6.10. Bilim innowasiýalary goldanylar: daşary ýurt dillerini okatmagyň usulyýetlerini kämilleşdirmäge we bu ugurda bilim bermegiň hilini gowulandyrmaga gönükdirilen innowasion taslamalary hem-de maksatnamalary işläp düzmäge we olary amala aşyrmaga ýardam beriler.

7. Çykyşlaryň gysgaça beýanlaryny taýýarlamakdan edilýän talaplar

7.1. Maslahatyň ýygynynda neşir etmek üçin onuň meselelerine laýyk gelýän aýratynlykda we bilelikde ýerine ýetirilen göwrümi 1-1,5 sahypadan ybarat bolan çykyşlaryň gysgaça beýanlary kabul edilýär.

7.2. Ýygynyda neşir etmek üçin kabul edilýän çykyşlaryň gysgaça beýanlarynyň dili: iňlis we rus dilleri.

7.3. Materiallar awtoryň öz redaksiýasynda çap edilýär. Çap edilýän materialyň ylmy-nazary derejesi üçin awtorlar jogapkärlik çekýärler. Ähli hödürlenýän materiallar «Antiplagiat» programmasyndan synagdan geçirilýär we tekstiniň asyl nusgalylygy 80%-den az bolmadyk materiallar ýygynyda neşir etmäge kabul edilýär.

7.4. Çykyşyň gysgaça beýanlary DOCX görnüşde we aşakda görkezilen ölçegler boýunça nusgalaşdyrylan bolmaly: format A4 (210x297 mm), sahap kitap sahaby görnüşinde, ähli gyralary 25 mm.

7.5. Çykyşyň gysgaça beýanynyň başynda onuň awtory (awtorlary) baradaky maglumatlar, ady, iňlis we rus dillerinde gysgaça mazmuny hem-de esasy sözleri görkezilmeli (ser. 2-nji Goşundy).

7.5.1. Awtoryň (awtorlaryň) familiýasy we gysgaldylan ady, atasynyň ady setir harplary bilen çap edilmeli hem-de sag gyrasy boýunça deňleşdirilmeli.

7.5.2. Indiki setirde awtoryň (awtorlaryň) alymlyk derejesi we alymlyk ady (bar bolsa), wezipesi görkezilýär.

7.5.3. Indiki setirde guramanyň doly ady we ýurdy görkezilýär, sag gyrasy boýunça deňleşdirilýär.

7.5.4. 1 interwal goýberlenden soňra çykyşyň gysgaça beýanynyň ady setir harplar bilen çap edilýär we merkezi boýunça deňleşdirilýär.

7.5.5. 1 interwal goýberlenden soňra gysgaça mazmuny (400-500 belgi boşluklar bilen) keseligine deňleşdirilýär.

7.5.6. Indiki setirde keseligine deňleşdirilen 5-7 sany esasy sözler berilýär.

7.6. Gysgaça mazmunyň teksti we esasy sözler iki dilde Times New Roman şriftinde çap edilmeli, kegliň ölçegi – 12 pt, sahypa boýunça keseligine deňleşdirilen, setirara boşluk – 1.

7.7. Çykyşyň gysgaça beýanlarynyň esasy teksti Times New Roman şriftinde çap edilmeli, kegliň ölçegi – 14 pt, sahypa boýunça keseligine deňleşdirilen, setirara boşluk – 1,5, abzas goýberilmesi – 1,25 sm (boşluk we «tab» düwmeleri ulanylmaly däl).

7.8. Tablisalaryň teksti Times New Roman şriftinde çap edilmeli, kegliň ölçegi – 12 pt.

7.8.1. Tablisanyň ýokarsynda merkezi boýunça onuň belgisi we ady ýerleşdirilýär.

7.8.2. Tablisa grafiki obýekt görnüşinde bolmaly däl.

7.8.3. Tablisa degişli tekstde tablisa salgylanma berilýär: (tabl. 1.5)

7.9. Ulanylýan islendik grafiki obýektler (suratlar, fotosuratlar we ş.m.) oňat hilli bolmaly we sahypanyň merkezinde ýerleşdirilmeli.

7.9.1. Suratyň aşagynda merkezi boýunça onuň belgisi we ady ýerleşdirilýär.

7.9.2. Surata degişli tekstde salgylanma berilýär «(sur. 1)», ýa-da tekstde agzalyp geçilýär («Netijeler 1-nji suratda görkezilen»).

7.10.1. Edebiýatyň sanawy elipbiý tertibinde ýerleşdirilen çeşmelerden ybarat bolýar.

7.10.2. Edebiýatyň sanawyndaky bibliografik salgylanmalar Times New Roman şriftinde çap edilmeli, kegliň ölçegi – 12 pt, sahypanyň keseligine deňleşdirilen bolmaly.

7.10.3. Tekstde çykyt inedördül ýaýyň içinde berilýär: [3, 129 s.]. Birinji san edebiýatyň sanawyndaky çeşmäniň belgisini, ikinji san bolsa sahypanyň belgisini görkezýär.

7.11. Formatirlemegiň talaplaryna laýyk gelmeýän çykyşlaryň gysgaça beýanlaryny çap etmäge rugsat berilmeýär.

8. Habarlaşmak üçin maglumatlar

8.1. Sargytlary ibermegiň meseleleri we çykyşlaryň gysgaça beýanlaryny kabul etmek boýunça habarlaşmak üçin salgylar:

Gurbanowa Altyn Parahatowna (ylym bölüminiň hünärmeni)
tel. +99365666879, e-mail: ylym.datmddi@gmail.com

**«Daşary ýurt dillerini öwretmegiň innowasion usullary we tehnologiýalary»
atly Halkara ylmy-amaly maslahata gatnaşyjynyň sargydy**

	In English	На русском языке
Familiýasy, ady, atasynyň ady (doly)		
Alymlyk derejesi we ady (bar bolsa)		
Wezipesi		
Işleýän ýeri we guramasynyň bölüminiň ady		
E-mail		
Habarlaşmak üçin telefon belgisi		
Çykyşyň gysgaça beýanynyň ady		

Çykyşyň gysgaça beýanyny taýýarlamagyň nusgasy

Иванов И.И.

кандидат филологических наук, доцент кафедры «Иностранный язык»
ФГАОУ ВО «Российский университет транспорта» (Российская Федерация)

ЗАГОЛОВОК ТЕЗИСА ДОКЛАДА

Аннотация. Текст аннотации. Текст аннотации. Текст аннотации. Текст аннотации.
Текст аннотации. Текст аннотации. Текст аннотации. Текст аннотации. Текст аннотации.
Текст аннотации. Текст аннотации. Текст аннотации. Текст аннотации. Текст аннотации.

Ключевые слова: слово, слово, слово, слово, слово.

I. Ivanov

PhD in Language, Associate professor, Foreign language department Russian
University of Transport (Russian Federation)

THE TITLE OF AN ARTICLE

Abstract. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text.
Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text.
Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text. Text.

Keywords: terms, terms, terms, terms, terms.

Çykyşyň gysgaça beýanynyň teksti. Çykyşyň gysgaça beýanynyň teksti.
Çykyşyň gysgaça beýanynyň teksti. [3, 413 s.].

Edebiýatyň sanawy

1. Колобаев В.К. Психолингвистические особенности восприятия и запоминания иноязычного лексического материала // *Universum: психология и образование*. 2014. № 11 (10). Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/psiholingvisticheskie-osobennosti> (дата обращения: 20.02.2024).
2. Леонтьев А.А. Развитие памяти. – М.: Учпедгиз, 1931. 280 с.
3. Лысенко Н.Е. Развитие приёмов запоминания учебного материала при изучении русского и иностранного языков // *Ученые записки Орловского государственного университета*. Серия: Гуманитарные и социальные науки. 2011. № 6. С. 412-419.